

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

פרשת אחרי מות

פרשתנו "אחרי מות", פרשת יום הכיפורים, נקראת מחציתה בבוקר ומחציתה בערב. בשני נושאים עוסקת ושניהם יוחדו ליום הכיפורים. הפרשה פותחת בסדר עבודת יום הכיפורים, יום אדיר בימי שנה, שהיא קריאת התורה בשחרית, וחלקה השני הוא פרשת העריות, קדושתה של האומה, היא הקריאה לתפילת מנחה של היום הקדוש. סיבת קריאת סדר העבודה גלויה ומובנת, יועדה לה מסכת שלימה, מסכת יומא. שבעה פרקיה עוסקים בעבודת יוה"כ במקדש, רק האחרון עוסק ביום הכיפורים שלנו. סיבת קריאתה בשחרית מובנת. לעומתה קריאת פרשת עריות במנחה, מסותרת ומעוררת תמיהות. תשובה: חכמים ראו כנכון לקבוע פרשת עריות דווקא ליום הקדוש - לחדד את ההבדלה והקדושה של האומה. מה עוד שפסוק הפתיחה לפרשת העריות: "אני ה' אלוהיכם, כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחוקותיהם לא תלכו". הוא פסוק תמצית היהדות, התרחקה ממעשיהם של הגויים גם מעשים הנראים נאים ויפים, וגם מחוקותיהם גם אלה הנראים כחוקי ישראל.

ועוד דווקא בשעת תענית כאשר כביכול ענייני תאוות העריות שנפשו של אדם מחמדתן, נדחקות ומתעמעמות, מושפלות ומהוות מפני הודו של יום הכיפורים. רק בשעה נשגבה זו אחר קריאת סדר העבודה אחר כניסת כה"ג לפני ולפנים, אחרי שרמ"ח אבריו של אדם מדולדלים מפני התענית אפשר אולי לחשוף הבנה ועומק כוונות התורה בקדושה שבהבדלות בהרחקות מן העריות. [אפשר יש זיקה שחכמים בגמרא ייחדו דיבור על יוה"כ וט"ו באב שבנות ישראל יוצאות במחול].

יום הכפורים נתעלה מכל הימים בקרבנותיו ובסגולתו. "כי ביום הזה", לעצמיות היום תוקף וכוח לטהר את האדם ולשוות לו דמות בריה חדשה. יום שהוא מקווה טהרה לישראל. אמנם נקרא שבת שבתון, ועם זאת אין בכוחו לעמעם שבת בראשית. הוא נקבע בקידוש בית הדין, והיא קביעה וקיימא, וחכמים סימלו זאת בעולין לתורה, ביום הכיפורים שישה ובשבת שבעה. מה עוד שהוא ברכת בידי שמים, ושבת בסקילה בידי בית דין, כי חמירא שבת מיוה"כ. חרף כל האמור, הודו של היום ורוח הקדושה החופפת עליו מרטיטות כל לב. "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו". ויש לו תוספת מחול על הקדש מדאורייתא, מה שאין כן בשבת שי"א מדרבנן. מה גם שביום הכיפורים חל איסור מלאכת אוכל נפש, והוא לבדו אין לו יו"ט שני. יו"ט שני שלו הוא ביום התשיעי, ערבו של היום. דכתיב "בתשעה לחדש תענו את נפשותיכם", עפ"י הגמרא כל האוכל בתשיעי כמתענה תשיעי ועשירי.

ראשית יש לברר את סיבת פתיחת סדר העבודה באזכור מות בני אהרן. מה קשר וסמיכות הפרשיות? ע"פ פשוטו יש לפרש מפני שאמרו חז"ל ביומא, ר"י דורש: שלושה חלוקי כפרה ותשובה עם כל אחד ואחד. עבר על לא תעשה תשובה תולה ויה"כ מכפר. עבר על כריתות ומיתות ב"ד, תשובה ויה"כ תולין ויסורים ממרקין, אבל מי שיש בידו חילול השם רק המיתה מכפרת. ואמרו חכמים בגמרא ברכות מיתת בנים מזבח כפרה. חטא העגל רבוץ לחשבונו של אהרן וממתין לחיטוייו. מעתה שמא תסבור, כיון שעבר יוה"כ ומיתת בניו, הוי יסורים ממרקין ונמחל לגמרי חטא העגל ויכול לעבוד בבגדי זהב, לכך המתין הקב"ה לומר פרשה זו, "כתונת בד קודש ילבש" וגו'.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כציונות לפרשת שבוע

אחר מיתת בני אהרן, כי עדיין לא נתכפר עון העגל לגמרי שלא יהיה ח"ו קטיגור, והטעם מפני שהיה בו עון חילול השם, והיינו דכתיב: ולא ימות כמ"ש שם מיתה ממרקת. למחנכים יודגש עד היכן הדברים נוקבים, וסביבם מערכת התשובה לפני החיתום של היום הזה. כמובא בגמרא יומא: שאל רבי מתיא בן חרש את רבי אלעזר בן עזריה ברומי: שמעת על ארבעה חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש? אמר: שלשה הן, ותשובה עם כל אחד ואחד.

- א. עבר על עשה ושב, אינו זז משם עד שמוחלין לו, שנאמר: שובו בנים שובבים.
- ב. עבר על לא תעשה ועשה תשובה, תשובה תולה, ויום הכיפורים מכפר, שנאמר: כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם.
- ג. עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויום הכיפורים תולין, ויסורין ממרקין, שנאמר: ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עוונם.
- ד. אבל מי שיש חילול השם בידו, אין כח בתשובה לתלות, ולא ביום הכפורים לכפר, ולא ביסורין למרק. אלא כולן תולין, ומיתה ממרקת, שנאמר: "ונגלה באזני ה' צבאות אם יכפר העון הזה לכם עד תמותו". וי"א שמיתה ממרקת רק בתנאי שקדמו לה הרהורי תשובה.

יש להרהר, האם יום הכיפורים הוא חוליה בשרשרת המועדות, ואכן הוא מופיע בסדר מועדות גם בויקרא כ"ג וגם במדבר כ"ח. [אך אינו מופיע במועדות שבשמות ובדברים], או אולי למרות היותו בפרשת אמור, הוא אינו מועד כי אם יום חסד שעשה הקב"ה עם בריותיו? כי יוצרם ויודע יצרם וסוד יצירתם כי בשר המה ובחסדו נתן יד לשבים, ופתח שער יום בשנה לתיקונם. ויסודתו של היום עוד קודם מתן תורה נחצב מתעלומות חכמתו יתברך. ואמנם מפרקי דר"א למדים היום הנשגב הזה יסודתו בהררי קדם. בעשור לחדש ביום הכיפורים נמול אברהם אבינו, רוצה לומר ערש לידתה של האומה ביום הכיפורים. כתיב בכיפורים: כל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה, וכאן הוא אומר בעצם היום הזה נמול אברהם, הוי יודע כי ביו"ם הז"ה יכפ"ר הכיפורים נמול אברהם אבינו, ובכל שנה ושנה הקב"ה רואה דם מילתו של אברהם אבינו ומכפר על עונותיהם של ישראל, שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם, ובאותו מקום שנמול אברהם ונשאר דמו, שם נבנה המזבח, ולכך כתוב את כל דמו ישפוך אל יסוד המזבח. על כן קרבנות היום, פר ושעיר של יוה"כ מזה דמם שמונה הזאות, אחת למעלה ושבע למטה. והוא כנגד דם מילה.

רבנו מנחם מהלך על אותה המסילה לאמר: ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה. דע כי ביום הכיפורים נעקד יצחק אבינו ע"ה, ואז ביקש אברהם אבינו ע"ה שיפתחו לו שערי בינה ותשובה לכפרה לישראל באותו יום. והשם יתעלה הודה לו לתת מתנה זו לבניו לפתוח להם שערי תשובה, זהו שנאמר: ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה. וכבר ידעת כי הבינה נקראה הר, ואותו היום נקבע לכפרה על ישראל. ולפיכך דע כי שערי תשובה פתוחין מראש השנה עד יום הכפורים. כתיב: "ואהבת עולם אהבתך על כן משכתך חסד", בסבת אהבת אברהם אבינו ע"ה עמוד החסד נמשך חסדו לבניו. ואלמלא

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתיבות לפרשת שבוע

עקידת יצחק אין אחד מכל הנבראים יכול להפיק רצון שאלתו **מרוב דקדוק הדין** במקום הזה. והיודע סוד זה יבין סוד "ויהי כי זקן יצחק". (ראה עומק דברי הרקאנאטי לפסוק). יש עוד להרהר, כלום נקבע יוה"כ בתורה לכתחילה, או שניתן לכפרה אחר ארבעים יום שחילה משה פניו יתב' עד שענהו "סלחתי כדבריך"? שהרי לאחר ארבעים יום נתנו לוחות שניים וירד בעשור לחדש ביום הכפורים והנחילה לבני ישראל לחוק עולם. וכנגדו נכתב ביוה"כ: "והיתה זאת לכם לחקת עולם", ר' זכריה אומר: **אילולי יום הכיפורים לא היה העולם עומד** שיום הכיפורים מכפר על החמורות ועל הקלות, שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם וכו', יום הכיפורים בעה"ז ולעה"ב, שנאמר **שבת שבתון** היא שבת בעה"ז שבתון לעה"ב. ואפילו **המועדות עוברים ויום הכיפורים אינו עובר** (שפת אמת דברים ליום כפור).

כך הוא ב"שפת אמת", כתיב: "ימים יוצרו ולא אחד בהם". הוא יוה"כ. פירוש שבו מתגלה ציור הפנימי של איש ישראל דכתיב וייצר ב' יצירות. (נברא עם יצה"ט ויצ"ר), ולא אחד בהם. פירש רש"י שכשהיו הימים לפני קודם שנה"ע לא היו בגשמיות. רק שנתלבש בציור גשמי. וביוה"כ הסיר זה הגשמיות. לכן אמרו השטן אין לו רשות ביו"כ. ומסתמא כן הוא באדם שאין היצה"ר שהוא השטן שולט בו וכמלאכים שאין להם רק לב אחד. (יצר ולא ייצר) לכן א"צ אכילה ושתייה. וכתב שחורה אני וכו'. דרשו חז"ל: **ונאוו ביוה"כ שהוסר מלבוש הגשמי כנ"ל**. לכן היה נכנס הכהן הגדול לפני ולפנים. בזאת יבא. בזאת הוא כשנתבררה הפנימיות בלי התלבשות הגשמיות. וכ"כ אך בעשור כמ"ש חז"ל בפסוק לטהרת כלי מדיין, "אך את הזהב" שצריכין להעביר החלודה כדי לטהרו, כן ביוה"כ תטהרו.

חכמי הנסתרות אמרו: אמר סמאל לפני הקב"ה ריבון כל העולמים על כל אומות העולם נתת לי רשות ועל ישראל אין אתה נותן לי? אמר לו: הרי יש לך רשות עליהם ביום הכיפורים אם יש להם חטא, ואם לאו אין לך רשות עליהם. [השטן] = 364 ותשלום שנה 365 יום. כאן חסר יום אחד הוא יוה"כ שאין לו שליטה בהם], לפיכך נותנין לו שוחד ביום הכיפורים שלא לבטל את ישראל שלא יקריבו את קרבנם, שנאמר: **גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל**, גורלו של הקב"ה לקרבן עולה וגורלו של עזאזל שעיר חטאת, וכל עוונותיהם של ישראל עליו, שנאמר: ונשא השעיר עליו את כל עוונותם אל ארץ גזירה. כיון שלא מצא בהם חטא, חזר לפני הקב"ה ואמר: הרי הם לפניך כמלאכי השרת, לבושים לבנים, רגליהם יחפים, אין לפניהם לא אכילה ולא שתיה ולא דרך הארץ, אין אני יכול להם.

אדני סגולת יום הכיפורים משוקעים עוד במי נח. רוצה לומר שבעצמיות הבריאה הוטבעה עצמיות יום הכיפורים, הם דברי חכמים שהתשובה ויכולת התיקון נבראו קודם בראשית. חכמים הסיעו את פשטי הכתובים לימים שאין להם סוף. כתיב: ותנח התיבה "בחדש השביעי", לפי שכבר נחו המים הזדונים. ובכאן רמזו במדרש הנעלם על מעלת החודש השביעי הוא תשרי, בו נברא העולם ובו תקנת המועדות, ובו **כפרת יום הכיפורים**. אז ישב הקב"ה על כסא קדשו לדון את עולמו. וזהו ותנח התיבה, שהוא כדוגמת כסא הכבוד, כדכתיב: "בכסה ליום חגנו". [כיסוי לבנה וכסא הכבוד], ותנח התיבה, תיבת החזן ביום תענית, תיבת הדיינים. על הרי אררט הן מידות הדין

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כציונות לפרשת שבוע

שיצאו מכח נחש הקדמוני שנתקלל בארור אתה מכל הבהמה ותרגומו ליט אתה, [ארור-אררט]. וזהו דוגמת לוט ההולך את אברם. ולולי זה מה לנו שיכתוב בתורה שנחה התיבה בחודש השביעי או בחדש העשירי? וכן על הרי אררט או על הרי חושך? אלא להודיענו רמיזה גדולה מרחמי השם שנהג עם בריותיו בחסד לתת לעולם שארית ביום הכיפורים.

אולי על זה נרמז בכאן ויהי מקץ ארבעים יום, רמז לארבעים יום של יום הכיפורים שירד משה מן ההר, כדכתיב: ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה, עד שנתקבל ברצון ונפתחו שערי שמים לכל בעלי תשובה וזהו ויפתח נח את חלון התיבה אשר עשה. וכן אמרו במדרש הנעלם: כי בענין היונה רמוזים הגליות וכנסת ישראל המשולה ליונה. ובעוונה נשתלחה ונתגרשה. וזהו "וישלח את היונה מאתו" בגלות בבל "ולא מצאה היונה מנוח לכף רגלה", מהלכת בגלויות עונש חטאתיה. "ותשוב אליו אל התיבה" שחזרה בתשובה וקבלה. וזהו וישלח ידו ויקחה, כדכתיב: וידי אדם מתחת כנפיהם. ותבוא אליו היונה לעת ערב שחזרה בתשובה. עת יינטו צללי ערב, שעת נעילת שער, שעת חיתום לחיים.

למחנכים: תוך כדי הלימוד הדגשנו את הנקודה הנוגעת לתפקידנו לקרב עניינים רוחניים נשגבים לדעתם של התלמידים. הקדושה והעומק החופפים על מצוות היום הזה ומשמעויות המעשים בסדר העבודה, יש להם השפעה גדולה על מחשבתו ורגשותיו של התלמיד. בשעה שנעורר אותו לסגוליות האומה ולחסדי ה' ביום הזה, תתעורר בו התשוקה וההערכה והכבוד שנוחל כל הדבר בדרכי האומה ומתקדש בקדושת היום.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

פרשת אחרי מות [עיון נוסף]

פתיל אורו של יוה"כ הוא סדר העבודה, ושיאו כניסת כה"ג לפני ולפנים. משניטלה תפארתנו בחורבן ביהמ"ק, במקום כניסת כהן לקה"ק אנו נכנסים למעמקי לבבנו ומשם במקום הזאת דמים אנו מזים דמעותינו. על כן נכנס סדר העבודה לתפילת המוספין. (סדר זה על דרך הכלל נסול על מסילות משניות מסכת יומא ונתעטר בפיזטים לפי הלוח הדורות). במרכזו הכהן הגדול שכל עבודות היום כשרות רק בו. ההכרח לא יגונה, כדי שירופץ הקורא בו, ראינו לפתוח עיוננו זה בשרטוט קווי מתאר כלליים לסדר העבודה, כפי שסיכמה רש"י הן בגמרא יומא והן בחומש. יום הכיפורים אינו דוחה קרבנות התמיד וקטורת הקבועים לכל ימות שנה, אלא שנתייחדה לו עבודה נוספת בקרבנות משלו. היא עיקר פרשתנו כאן. על כן כה"ג מתחיל עבודתו בקרבן תמיד של שחר. אלא שביום נשגב זה, **עובד בחילופי בגדים**. כל עבודות המיוחדות ליום **לכניסתו לקה"ק נעשות בבגדי לבן** בלבד. עבודות אחרות **שבחוף, נעשות בבגדי זהב** הם שמונה בגדים המיוחדים לו. לכל חילוף בגדים קדם קידוש ידיים ורגליים וטבילה. מכאן שלכהן חמש טבילות ועשרה קידושי ידיים ורגליים. וכדי ליתן שמץ מושג על הודו של היום, כתבנו את עיקר עבודתו של כה"ג, כאשר בשיא העבודה בהיותו הכהן בתוך קה"ק שומעים שם המפורש יוצא מפי כהן גדול בקדושה וטהרה, כורעים ומשתחווים ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. מיד מתעלה הדרו יתברך, וכל פמליא של מעלה אומרים קדוש וברוך, והוא יתעלה רואה בניו שמשכינים קדושתו בזה העולם, מיד עוונותיהם נמחלין.

כדי שיהיה בידנו דבר מה מסדר יוה"כ הנה לפנינו **סדר העבודה**:

- א. מקריב תמיד של שחר בבגדי זהב, הוא קרבן עולה של כל יום עם כל עבודותיו.
- ב. עושה עבודת פר ושעיר הפנימים וקטרת של מחתה בבגדי לבן. הם קרבנות המיוחדים שדמם מכניס לפני ולפנים, וכן הקטרת בה נכנס לקה"ק.
- ג. מקריב אילו ואיל העם ומקצת המוספין בבגדי זהב. אלה עושה אחר שיצא מהקודש שם הניח מחתת הקטורת והזה הדמים מול ארון העדות.
- ד. נכנס לקה"ק להוציא כף ומחתה שהכניס בבקר, נכנס בבגדי לבן.
- ה. עושה שעירי ושיירי המוספין, ומקריב תמיד של בין הערבים, וקטורת של בין הערביים על מזבח הפנימי בבגדי זהב כבכל יום.

כניסת הכהן פעם אחת בשנה לק"ק ליד לוחות הברית בארון, שם לפני ולפנים, הזר הקרב יומת. כניסה זו אפופה פרשנות במסילות שונות. היא לב ליבו של היום בבוא אהרן אל הקדש. חכמים חפשו בין השיטין להבין במה הוא בא? מה מביא בידו? מה ימצא שם? מה ישמע שם אם ישמע? האם יראה שם ח"ו שמץ דבר? מה יאמר שם? חכמי הנגלה והנסתר יסולו שביל בסבכי העניין. רבנו בחיי כדרכו יוצא ממסילת הפשט אל הדרש: **"בזאת יבא אהרן אל הקדש"**. **"ע"ד הפשט" בזאת** במדה הזאת, כלומר בסידור הקרבנות והמעשים וכל סדר יום הכפורים שהוא מסדר והולך. ועל

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתיבות לפרשת שבוע

דרך המדרש: בזאת, בית ראשון היה קיים ת"י שנה כמנין "בזאת", יבא לרמוז זמן עמידת המקדש העתידי הקרוב.

וע"ד הקבלה: "בזאת", היא כנסת ישראל, והעד על זה לשון "יבא" כי משם יתחיל ויעלה ויבא אל הקודש **שהיא החכמה**, והיא מקור הברכה, והוא שכתוב: "שאו ידיכם קודש וברכו את ה'", ומזה אמרו חכמי האמת במדרש, והוא באור לזה: "בזאת יבא אהרן אל הקדש", כשהיה כהן גדול נכנס לבית קדש הקדשים **חבילות חבילות של מצות יש בידו**. בהיותו אביהם ושליחם של ישראל, ערב הוא לבני עמו, ובכניסתו מוסר נפשו עליהם **כשליבו רוטט שמא לא ייצא בשלום**. הוא נכנס לשם כשכל מעשיה של האומה, **כל דמעוניהם של ישראל בימי הרחמים נכנסים עימו צרורים בידו ומכוחם מבקש רחמים בתפילתו הקצרה**.

למחנכים: בכל חוליה בשיעור זה סממן מסממני החינוך והאמונה. רוצה לומר: היהודי אינו עומד בדין בזכות מעשה אחד או מצווה אחת, קיים מארג המתפתח ומתגדל תמידית. ממנו העוצמה והתקווה למחילה. **וסוד "בזאת" יבא אהרן אל הקדש" כסוד "זאת אות הברית אשר הקימותי" כאמרנו קודם, שיה"כ נברא כיישות פועלת עם מעשה בראשית, לא עם ימי השנה האחרים. ורבותינו רמזו בו, אמרו בויק"ר: רבי יודן פתר: בכהן גדול בכניסתו לבית קדשי הקדשים חבילות מצוות בידו. בזכות התורה, וזאת התורה. ובזכות מילה, זאת בריתי אשר תשמרו. בזכות שבת, אשרי אנוש יעשה זאת בזכות ירושלים, זאת ירושלים בזכות שבטים, וזאת אשר דיבר להם אביהם בזכות יהודה, וזאת ליהודה. בזכות כנסת ישראל, זאת קומתך דמתה לתמר בזכות התרומה, וזאת התרומה. בזכות המעשרות, ובחנוני נא בזאת. בזכות הקרבנות, בזאת יבא אהרן. והלא תיבה בזאת מצויה בעוד עניינים? הוא נכנס בעשרת אלה שיש בהם מסירות נפש ונתינה, והם כנגד עשר ספירות בהן השתלשל העולם ועשרה מאמרות בהם נברא.**

"בזאת יבא אהרן" וזאת אשר דיבר להם אביהם. רבנו בחיי חיפש טעמים נוספים. ע"ד הפשט באורו: וזאת הברכה אשר דיבר להם אביהם. ועל דרך הקבלה: מלת "זאת" היא כנסת ישראל, שכתוב בה: "זאת קומתך דמתה לתמר", [עץ הדקל-תמר אין לו אלא לב אחד, והוא צומח זקוף בלא ענפים ושום עקמומיות, צדיק כתמר יפרח, אף כאן כן], **והנה יעקב השיג את המידה "הזאת" והיא שירדה עמו למצרים, ועל כן אמר הכתוב: וזאת אשר דיבר להם אביהם, שהשכין עליו הברכה "הזאת"**. ואמרו במדרש: אמר להם יעקב: עתיד אדם כיוצא בי לברך אתכם, וממקום שפסקתי אני משם הוא מתחיל. רמזו לנו בזה כי יעקב לא השיג כי אם "זאת" האחרונה, ועל כן הזכירה באחרונה והפסיק דבריו בה. אבל משה שזכה והשיג למעלה ממנו עד החכמה, לכך התחיל ב"זאת" האחרונה **"וזאת הברכה אשר בך משה"** ובה היו תחלת דבריו, ומשם יעלה ויבוא אל הקדש, ועל כן תמצא שרמז משה עשר ספירות בפרשה ההיא. [הם עשרה בזאת שבהם נכנס כה"ג לקדש].

בעיונונו בסוף ספר שמות ייחדנו מקצת דברים לבגדי כהן גדול. יש להוציא את הדברים מפשוטם שהם **"לכבוד ולתפארת"**. הדברים נוקבים עד ליצירתו של אדם הראשון, שם כתוב: "ויעש ה' אלוהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם". כתנות אור היו אלה, אור בראשית המכסה על על גשמיות הערווה. **בגדי אדם הראשון** הגיעו לידו של נמרוד, ומידיו לידי עשו, והם בגדי החמודות

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

לפרשת שבוע

המוזכרים ביעקב בבואו לברכה לפני יצחק. כניסת כה"ג בבגדיו המיוחדים הם אספקלריא לבגדי אדה"ר. מה בגדים כפרו על מה שארע שם בחטא ההוא, אף כאן בכהן בגדים מכפרים וכל פרט בבגדים מכפר כפי ענייננו. [מכנסיים על עריות, אבנט על הרהור הלב, מעיל על גזלות, ציץ על עזות פנים, וכו'].

אומר רבנו בחיי: "בגדי קדש הם", ללמד כי כהן גדול המשרת לפני ולפנים בבית המקדש של מטה דוגמא לשירות הנעשה בבית המקדש של מעלה. ומה שהוא משרת שם בארבעה בגדים דוגמת ארבעה מחנות שכינה שמשרתים לפניו במרום, או דוגמת חיות הקדש בארבע כנפים וארבע פנים, והיה הכתוב ראוי לומר "בגדים קדושים הם", אבל אמר "בגדי קדש" לבאר שהם דוגמא, והם מכוונים כנגד "קדש". וזהו שתמצא שאמרו במדרש ויק"ר כשירות של מעלן כך שירות של מטן. מה שירות של מעלן: "ואיש אחד בתוכם לבוש בדים" (ביחזקאל), כך שירות של מטן, "כתנת בד קדש ילבש", עד כאן. ולבוש בדים הוא מיכאל, והתכוין כי לא הוכשר הכהן להיכנס לפני ולפנים בבית הרחמים כי אם בבגדי בד.

ומה שאמר: "ונשמע קולו בבואו אל הקדש ולא ימות", הוא לדעת הרמב"ן ביאור למצות הפעמונים, מפני שאין בהם צורך בלבישה, ואין דרך הנכבדים לעשות להם כן, לכך ציוה בהם בעבור שישמע קולו בקדש, ויכנס לפני אדוניו כאילו ברשות, כי הבא בהיכל מלך פתאום חייב מיתה בטכסיסי המלכות. (ועומק העניין לא קול הפעמונים נשמע אלא קולו של אהרן), וירמוז למה שאמרו (בירושלמי יומא), "וכל אדם לא יהיה באהל מועד". וכי יעלה בדעת שיכנס אדם שם? אלא, אפילו אותן (של מרכבת יחזקאל), שכתוב בהן "ודמות פניהם פני אדם" לא היו באוהל מועד, על כן ציוה להשמיע קולו כמי שיקרא הוציאו כל איש מעלי, ויבא לעבוד את המלך ביחוד, [וי"א באותה שעה כה"ג ביה"כ מתפשט מצורת גשמיות אדם ועומד שם כמלאך]. וכן בצאתו, לצאת ברשות, ושיוודע הדבר כדי שיוכלו משרתי המלך לשוב לפניו. ובפרקי היכלות ידוע זה הענין. והנה הטעם שלא יפגעו בו מלאכי אלהים. (כי בבריה"ע נתקנאו מלאכים ואמרו: "מה אנוש כי תזכרנו", "תנה הודך על השמים", ועתה הם רואים מעלתו שנכנס לפני ולפנים ומתייחד בחדרי חדרים עם שכינה כמשה בסיני, (שגם שם בקשו לטרדו למשה). והזהיר זה בכה"ג למעלתו, וזה טעם לפני ה', כי הוא העובד לפניו שתשרה שכינתו בעבודתו כי מלאך השם צבאות הוא.

וכן הדברים (בשמו"ר ל"ח) באבני החושן מה טעם, שיהא הקב"ה מסתכל בהן בבגדי הכהן בכניסתו לעבודה ביום הכיפורים ונזכר בזכות השבטים. רבי יהושע בשם רבי לוי אומר: משל לבן מלכים שהיה פדגוג נכנס אצלו מלמד על בנו סניגוריא, והיה מתיירא מן העומדים עליו שמא יפגעו בו. מה עשה? הלבישו פורפירא שלו שיהיו רואין אותו ומתייראין ממנו, כך אהרן היה נכנס בכל עת לבית קדש הקדשים, ואילולי זכויות הרבה שהיו נכנסות עמו ומסייעות אותו לא היה יכול להיכנס, מפני שהיו מלאכי השרת שם. מה עשה הקב"ה? נתן לו מדמות לבושי הקדש, שנאמר: "וילבש צדקה כשריון". ואע"פ שלא היה נכנס לפני ולפנים בבגדים אלו, בכ"ז בהם היה מתחיל עבודת היום ובהם היה גומר.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כציונות לפרשת שבוע

חכמים ראו בבואו של הכהן בקה"ק כניסה כהתייחדות עם קדושתו יתברך, דכתיב: "אשר יחדו נמתיק סוד בבית אלהים נהלך ברגש". וסימן הקריאה ונטילת רשות זה היה בכל ימות השנה, וזהו שאמר: "ונשמע קולו בבואו אל הקדש", ולא לפני ולפנים, מפני שלפני ולפנים לא היה צריך השמעת קול ולא היה נכנס שם בבגדי זהב אלא בבגדי לבן בלבד, וזו היא מעלתם של ישראל, שהכהן הגדול היה נכנס לפני ולפנים ביום הכפורים בלא כל סימן הקריאה ובלא נטילת רשות. עוד צד אחר בעניין, לרוב חיבתן של ישראל, כביכול. הנה בבואו של רבי ישמעאל כהן גדול לפני ולפנים, בקשהו יתברך ברכני בני. התשובה היתה השלמת מעשה יום הכיפורים, יהי רצון שיגולו רחמך ותכנס לפני משורת הדין ותוציא לאור משפטנו קדוש.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

פרשת אחרי מות [עיון נוסף]

מהות קרבנות יום הכיפורים ודרך עשייתם מעוררים שאלות. יען כי, פר ושעיר של היום, לא נצרכו אלא לדמם בלבד. אחר קבלתו, הם מוצאים הרחק לשריפה בבית הדשן. אינם כעולה ואינם כחטאת. גם הגורל על שני השעירים וגם שילוח לעזאזל מתמיה ומעורר הרהורים במטרתם ודרכם. מה באו כל אלה ללמד בעצמיותו של היום?

רבנו אברהם "צרור המור" כדרכו מפליג מן הפשט הרחק לימי האבות עוד קודם שנתנה תורה וקרבנות. שם בערש ימי הראשית משוקעים אדניו של יום הכיפורים.

"ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עיזים". לפי שפר ואיל הראשונים היו לכפר על אהרן ועל הכהנים. ושני השעירים הנזכרים בענין רבקה. שאמרה ליעקב: "וקח לי מהם שני גדי עיזים טובים" לטובתם של ישראל. הם שני שעירים הנזכרים כאן לכפר על עוונות ישראל. ואמר כאן ונתן אהרן על שני השעירים גורלות, גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל. וענין זה השעיר נראה כביכול דבר זר נגד תורתנו הקדושה. כלום ראינו עבד שמשליך גורלות עם המלך? וכל זה היה לטובתם של ישראל לתת להם עצה על נפשותם, להציל עצמם מן הצר הצורר. ולפי שהש"י ברא עולמו במידת הדין, נתן פתח לברואיו לתקן בדרך קרבן שלא כדרך הקרבנות ואפשר יש בו הערמה לשרו של עשו.

בזה הקרבן ירחיק בניו לדורותם, להישמר מעצת נחש הקדמוני, ביוה"כ בשעיר עזאזל הרמוז בזאת הפרשה. וזהו שאמרו במדרש הנעלם "ויהי כי זקן יצחק ותכהן עינו מראות". זה שאמר כי הנה החשך יכסה ארץ. כי זהו ביום הדין הגדול הוא יום ראש השנה שמידת הדין מתפשטת בעולם מכח פחד יצחק. ויקרא את עשו בנו הגדול, הוא שטן הוא נחש ההולך לשוט בארץ. כי אז ניתן רשות לבעל הדין לחלוק הוא וכל כתותיו. וזהו: שא נא כליך תליך וקשתך. הם ילדי נכרים מדת הדין וכלי זעמו לחבל כל הארץ. וצא השדה לצוד בני אדם ולידע מעשיהם. ורבקה רמוזה בכנסת ישראל אמרה אל יעקב בנה. קח לי שני גדי עיזים, הם שני השעירים הנזכרים בפרשה, ויעש אותם מטעמים מתפללות וברכות. וזהו הקול קול יעקב, תחנונים בתפילתו בשני קולות קול השופר וקול התפילה. ורומז לענין "וישא עינו וירא את הנשים ואת הילדים" בדמעות בתענית יוה"כ, עד שאומר: אציגה נא עמך נהפך לאוהב. קרבן עזאזל לרצות את הרע הטמון באיש שעיר. כמו שתמצאהו רמוז באותה פרשה. ואז וילך עשו לדרכו שעירה הוא שעיר עזאזל. ויעקב נסע סוכתה לעשות מצות סוכה לחסות בצילא דמהימנותא. וכל זה בסיבת עצת רבקה שהכירה עומק דעתו של לבן הארמי, הוא שורש הרע שממנו עשו. והיא כנשר על בניה, ונתנה עצה ליעקב מאלו השני שעירים.

רוח המיסתורין הנסוכה על שני השעירים עוררה גם את ר"י אברבנאל לחפש עומק הכוונה בזה, לאמר: שני השעירים שהיו מאת כל עדת בני ישראל, שעירים לכפר על חטא מכירת יוסף שנאמר בה וישחטו שעיר עיזים. והרב המורה (במור"נ ח"ג), כתב שהיה השעיר מכפר עליהם לפי שבזמן ההוא היה במרים ופשעם היותם עובדים לשדים וכמו שאמר: ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים אשר הם זונים אחריהם. ומבואר ששני הטעמים האלה הם בלתי מספיקים, כי איך יבקשו אחרי אלפי השנים כפרה וסליחה על מה שלא נעשה בימיהם, לא ממכירת יוסף ולא

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתיבות לפרשת שבוע

מעבודת השדים. אבל האמת ששעיר החטאת שהיה בא עם המוספים היה **לכפר על מה שמקנן בעמקי ליבו של האדם, מה שנברא עמו, הוא היצר הרע המביא האדם לחטא**. ולכן נקרא שעיר החטאת לפי שיתחיל באדם בהיותו צעיר לימים, כאמרם ז"ל: "ג שנה קדם יצר הרע ליצר טוב, שנאמר: "לפתח חטאת רובץ".

אברבנאל הוסיף עוד, שני השעירים **יעקב ועשיו**, ואמנם שעיר עזאזל שהוא הסוג הג' מהעבודות של זה היום דעתי הוא שהיו שני השעירים ההם **רמז לעשו ויעקב שהיו שניהם אחים בני איש אחד ואשה אחת** תאומים נולדים בשעה אחת. ולכן היו השעירים שוים בכל עניניהם ולקייחתם כמו שבא במשנה שהיו שעירים. כי עשו היה שעיר בטבעו, שנאמר: הן עשו אחי איש שעיר. ויעקב היה **צעיר** כפי ימיו כי מילת צעיר בצד"י הוא כמו **שעיר בשי"ן**. והיה ענין הגורלות ששניהם היו שוים בטבע ומעלה אמנם בהשגחת השם וחמלתו **נפרד יעקב לנחלת השם וחלקו, ונתרחק עשו מעבודת היוצר ואהבתו**. כדברי מלאכי: "אהבתי אתכם אמר ה', ואמרתם במה אהבתנו, הלא אח עשו ליעקב נאם ה' ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי".

ולרמוז לזה היה ענין הגורלות דכתיב: "בחיק יוטל את הגורל ומה' כל משפטו". והנה השעיר האחד אשר עלה עליו הגורל לה', נקרבים אימוריו על מזבח ונכנס דמו לקדש הקדש' **ובהיכל השם, כמו שיעקב שנפרד לתומו, והוא וזרעו זוכים לעולם הבא שהוא ההכנסה בקדש הקדשים**. ושעיר עזאזל שהיה רמז לעשו, הוא אדום המר והעז בכוחו ורשעתו היה משולח למדבר לארץ גזרה, כי כן היה עשו בבחרותו - איש יודע ציד, איש שדה, והרחיק אותו ונחלתו מנחלת השם. כדברי הנביא: "ואשים את הריו שממה". וכבר העירו רז"ל בב"ר בחכמתם על הרמז הזה. אמרו: ונשא השעיר עליו זה עשו, את כל עונותם **עונות תם** שנאמר ויעקב איש תם.

כניסת הכהן בעשן הקטורת לפני ולפנים, מסקרן ומעורר תמיהות: מפני מה נחוץ העשן? כלום יראה שם ח"ו משהו גשמי? מדוע היה הכרח לפקח על הכהן ולהזהירו לפני הכניסה? מה הסכנה? מה החששות? **שמה יש כאן שאלת אמונה עמוקה?** על מה נסב המתח עם הצדוקים בנקודה זו? שאלות אלה הניעו את חכמים להתייחס לכוונת הפסוק: "כי בענן אראה על הכפרת". הגמרא (ביומא י"ט), אומרת: הוא פורש ובוכה והן פורשין ובוכין וכו'. הוא פורש ובוכה, שחשדוהו צדוקי, והם פורשין ובוכין על שחשדוהו, דאמר רבי יהושע בן לוי: כל החושד בכשרים לוקה בגופו. וכל כך למה, במה בדיוק נחשד? שלא יתקן מבחוץ ויכניס, כדרך שהצדוקין עושין. מה העניין? המחלוקת בין חכמים לצדוקים **בנקודה זו היתה תהומית**. הם שיוו משהו בגשמיות שיראו משהו בקה"ק, ולכן קודם התקינו הקטורת בחוץ שיעלה עשן, ואח"כ **נכנסו כדי שכביכול לא יראו שמץ מדמות ה'**. חכמים שללו זאת מן היסוד, שהיא הגשמה שבגדר עבודה זרה. כל שמץ דק מן הדק של הגשמה הוא כפירה גמורה בעיקרים, אין לו גוף ולא שום דמות הגוף.

תקלה בקטורת מומחשת במעשה המלמד גם על דמותם השלילית של כמה מהכהנים הגדולים בימי בית שני, תנו רבנן: מעשה בצדוקי אחד **שהתקין מבחוץ והכניס**. ביציאתו היה שמח שמחה גדולה (שהצליח להערים על חכמים). פגע בו אביו, אמר לו: בני, אף על פי שצדוקין אנו, מתיראין אנו מן הפרושים. אמר לו: **כל ימי הייתי מצטער על המקרא הזה, "כי בענן אראה על הכפרת"**.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כ"ו יוני לפרשת שבוע

אמרתי, מתי יבוא לידי ואקיימנו (בשיטתנו נגד חכמים). עכשיו שבא לידי, לא אקיימנו? אמרו: לא היו ימים מועטין עד שמת והוטל באשפה, והיו תולעין יוצאין מחוטמו. ויש אומרים: ביציאתו ניגף. דתני רבי חייא: כמין קול נשמע בעזרה, שבא מלאך וחבטו על פניו. ונכנסו אחיו הכהנים ומצאו ככף רגל עגל בין כתפיו, שנאמר: "ורגליהם רגל ישרה וכף רגליהם ככף רגל עגל".

ואין אנו תמהין על כהן זה הכופר בעיקרי הדת, במשנה מסכת יומא מצאנו כתוב שביליל יוה"כ יושבים עם הכהן הגדול ומעסיקים אותו שלא ינמנם, שלא יבוא לידי טומאה, שהיו עוסקים בלימוד. שם כתוב: "אם יודע לקרות קורא, ואם לאו היו קורין לפניו". תימה גדולה, כהן גדול לא יודע ללמוד? אל תתמה, היו גם כאלה שקנו את הכהונה בדינרין, על כן חרב הבית.

למחנכים: עד היכן מידות רעות מורידות אדם שאולה, ואפילו הוא כה"ג. הד לדברינו במד"ר לפרשנו: "בזאת יבא אהרן". רבי ברכיה בשם רבי לוי אומר: **בזאת** הכתוב מבשרו שהוא חי ארבע מאות ועשר שנים. וכי עלה על דעתך שאהרן חי ארבע מאות ועשר שנים? (כשנות ביה"ק), אלא מקדש ראשון ע"י ששמשו בו באמונה שמשו בו י"ח כהנים הוא ובנו ובן בנו. **מקדש שני על שהיו נוטלין אותה בדמים** וי"א שהיו הורגין זה את זה בכשפים, שמשו שמונים כהנים. צא מהן שמעון הצדיק **ארבעים שנה**. כיון שחזרו להיות משכרין אותו בדמים היו שנותיהן מתקצרות. מעשה באחד ששלח ביד בנו שתי מידות של זהב מלאות זהב ומחוקיהן זהב, אמרו: כפה סיח את המנורה. (בשוחד סיח בהמה קנה כהונה). ר' אחא הוי קרי עליהן: "יראת ה' תוסיף ימים", אלו ששמשו במקדש ראשון, **"ושנות רשעים תקצרנה"**, אלו ששמשו בבית שני, שהיו ביניהם שלא הוציאו את שנתם.

כשהיה כהן גדול מתוודה ביום הכיפורים היה מזכיר שם ה' עשר פעמים במקדש, וכן אמרו (בגמרא יומא ל"ט) ת"ר: עשרה פעמים מזכיר כהן השם בו ביום, שלשה בוידוי ראשון, ושלשה בוידוי שני, ושלשה בשעיר המשתלח ואחד בגורלות. וכנגד זה תמצא בפרשה זו **עשר פעמים השם המיוחד מן:** "ויאמר ה' אל משה". כי השם של מ"ב היה מזכיר. **וידוע כי השם של מ"ב זה, בו נברא העולם,** והוא יוצא "מבראשית". שם זה הוא שגילה ה' למשה כששאל: ואמרו לי מה שמו? אמר לו ה' "אהיה אשר אהיה". (אהי"ה=21 אהי"ה=21 ביחד 42. והוא מספר פעמים שמופיע שם ה' בתוך פרשיות התפילין בדוק ותמצא), ומזה אנו אומרים בנוסח סדר העבודה תפילה: "וכשהיו שומעין את שם המפורש יוצא מפי כהן גדול בקדושה ובטהרה היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם ואומרים, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", ולא היה נקרא בקדושה אלא מתוך המחשבה.

הזוהר הקדוש פותח צוהר קטן לראות מה נעשה בקה"ק עת כניסת כה"ג ביוה"כ. רבי אבא בשם רב הונא אמר: כיון שחטא אדם וגזרו עליו אותן הגזרות, גרשהו הקב"ה מאותן ההנאות והעידונין שהיו לו בעדן ומינה שומרים לשערי ג"ע, והם הכרובים. הה"ד: **"וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים** ואת להט החרב המתהפכת". נגזר שלא תהא רשות מכאן ואילך להיכנס שם, זולתי הנשמות הצרופות על ידי הכרובים. אם רואים שנשמה זו ראויה ליכנס תיכנס, ואם לאו - דוחים אותה לחוץ ותישרף באותו הלהב. **וכנגדם היו במקדש כשנכנס הכהן לפני ולפנים**. דתניא א"ר אבא: לפני ולפנים הוא דוגמתו של ג"ע וכשנכנס הכהן לשם נכנס בנשמה ולא בגוף, באימה, ביראה, ברטט,

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כציונות לפרשת שבוע

בזיע, בנקיות, בטהרה. והכרובים (שעל ארון העדות) עומדים שם כדוגמת אותם הכרובים העומדים בשערי ג"ע. זכה הכהן נכנס שם בשלום ויוצא בשלום ומזכה עמו כל נשמות ישראל שולחיו. לא זכה מבין ב' הכרובים יוצא להב וישרף.

למחנכים מוסר השכל, כשישראל בתורתם וגדורים במצוות, גם סדרי בראשית משנים כדי להראות חיבתם ומחילתם: כשהיינו אנו מתוקנים על אדמתנו ושכינה חופפת על ראשינו, היינו מעוטרים במיני עיטור ואין אומה או לשון יכולין ליגע בנו. כי כן ביהמ"ק היה מקור ברכה לעולם, צינור השפע לישראל ולאומות. היו מקבלין קרבנות מן הגוי כי גם הם הודו במלכותו יתברך, והקריבו ישראל שבעים פרים כנגדם. וכשאומה גדורה בקדושה היו לנו שני סימנין שנחתמנו לחיים. לשון הזהורית שהיתה קשורה בפתח ההיכל, כשנשמעה תפילת כה"ג היה לשון זהורית הופך לבן וידעו שנמחלו עוונות. וכן כשהשעיר השתלח מתהפך לשון ארגמן שקשור בו ללבן והכל יודעין שנמחל עוון. כן גם בכניסת כהן גדול לקה"ק, כשהיה ענן הקטורת מיתמר ועולה ופונה למעלה ונעשה כאשכול, היה יודע שנתכפרו עונות ישראל שנאמר: "אשכול הכופר דודי לי". נמצאת אומר שכ"ג וכל ישראל מרתיחים (שרויים בפחד וחרדה), בשעה שכ"ג נכנס לפני ולפנים עד שהיה יוצא בשלום. כשהיה יוצא בשלום עושה יו"ט שיצא בשלום ונמחלו עוונות ישראל.

שבת שלום לצוות המורים המחנכים